

Maria Kivelä
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK) diakoniatyö
Opinnäytetyö, 2020

KRISTILLISEN KASVATUKSEN DIAKONISUUS SUKUPOLVIKETJUSSA

Casetutkimus Tampereen Messukylän seurakunnan
senioriryhmästä

TIIVISTELMÄ

Edith Maria Kivelä
Kristillisen kasvatuksen diakonisuus sukupolviketjussa
Casetutkimus Tampereen Messukylän seurakunnan senioriryhmästä
33 s., 2 liitettä
Kevät, 2020
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Tämä opinnäytetyö on casetutkimus Tampereen Messukylän seurakunnan senioriryhmästä nimeltä Kotisatama. Kotisatama ryhmä toimii osana Messukylän seurakunnan vanhustoimintaa edelleen. Tavoitteenani työssäni oli kyselylomakkeen avulla miten diakonisuus näkyy sukupolviketjussa kristillisen kasvatuksen kanssa.

Keskeiset tutkimuskysymykset oli, miten ja kuinka diakonia on kulkenut sukupolvien ketjussa kristillisen kasvatuksen kanssa tähän päivään. Tärkeä asia oli myös pohtia mitä kristillisyyden isovanhemmuudessa sekä sukupolviketjussa merkitsee perheille ja vanhuksille ja kuinka se näkyy. Sekä myös missä se näkyy.

Tutkimus nostaa esille sen, että kristilliset arvot ovat maassamme vielä vahvat. Diakonian arvostus on suurta. Diakonian työnkuvan laajentamista voisi hyvinkin rakentaa. Diakonian ja kristillisen kasvatuksen näkyminen sukupolviketjussa on valtava potentiaali. Tässä on paljon hyvää kehitettävää.

Tämä tutkimus on tehty herättämään vahvempaa keskustelua kuinka paljon enemmän olemme yhdessä. Kuinka tärkeää on, että meillä on vahvat kristilliset juuremme ja polkumme sukupolvien ketjussa. Sekä kuinka paljon meillä on kauniita mahdollisuuksia rakentaa yhteisöllisyyttä sekä yhdessä toimimista diakonian kentällä.

Asiasanat: diakonia, kristillisyyden isovanhemmuus, sukupolvet

ABSTRACT

Edith Maria Kivelä

Diaconia and Christian education in the generation chain

A case study from the senior group of the Messukylä parish in Tampere

33 p., 2 appendices

Spring 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor`s Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

This thesis is a case study. The target group for the study was the senior group from Tampere Messukylä, called the Kotisatama, which operates as part of the old town of the Messukylä parish. The aim was to produce a questionnaire in order to find out how the presence of diaconia is reflected in a generation chain with Christian education.

The key research questions were how diaconia has passed on to this day alongside the chain of generations and with Christian education. Furthermore, what Christianity in grandparenthood and in generation chain means for families and the elderly and how and where it appears.

As results, the research clearly shows that Christian values are still strong in our country. The appreciation of diaconia is great but the role and presence could be more expanded. The diaconia and Christian education in the generation chain brings enormous potential with a lot of good to develop.

This research has been done to stimulate a stronger debate on how much more we are together. How important it is for us to have our strong Christian roots and paths in the chain of the generations. As well as how much we have beautiful opportunities to build communality and work together in the diaconal field.

Keywords: diaconia, Christianity, grandparents, generations

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 DIAKONIA JA SUKUPOLVET YHTEISKUNNASSA	6
2.1 Diakonian synty ja perheet	6
2.2 Tietoa Tampereen Messukylän seurakunnasta.....	7
2.3 Perhediakonia.....	8
3 TUTKIMUSMALLIT JA KÄSITTEET	9
3.1 Bioekologinen malli ja ekologia teoria	9
3.2 Sosialisatiokäsite	10
3.3 Sukupolvi- käsite	11
3.4 Perheen kristillinen kasvatus	13
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN KULKU	15
4.1 Tutkimuksen määrittely	15
4.2 Tutkimuksen analyysi	15
4.3 Tutkimuksen luotettavuus.....	16
5 TUTKIMUKSEN SISÄLTÖ JA KYSYMYKSET.....	17
5.1 Vanhusten omat kristilliset arvot sekä oma isovanhemmuus	17
5.2 Kristillisten arvojen merkitys ja näkyvyys kysymyksissä	18
5.3 Kirkon ja seurakunnan kohtaamispinta vanhuksille	18
5.4 Sukupolvet kristillisessä viitekehyksessä	18
6 TULOKSET	20
6.1 Kristillisyyys ja seurakuntayhteys vanhemmuudessa sekä isovanhemmuudessa..	20
6.2 Kristilliset arvot isovanhemmuudessa	21
6.3 Vanhuksen suhde omaan lapseen tai lapsiinsa	21
6.4 Vanhuksien kokemukset sekä toiveet kirkolle.....	22
6.5 Kristillisyyden näkyminen ja osallisuus vanhuksen arjessa	23
6.6 Sosialisatio kristillisessä kasvatuksessa	24
6.7 Sukupolvien välinen kohtaaminen.....	25
7 POHDINTA	26

LÄHTEET.....	29
LIITE 1. Kyselylomake.....	31

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoitus on pohtia ja tarkastella, kuinka diakoniassa on näkynyt ja toteutunut sukupolvien välinen kristillinen kasvatus lähimmäisen rakkaudessa. Tämän on laadullinen tutkimus. Nostan esiin diakonian syntyä ja tarvetta. Tuon työssäni esiin Tampereen Messukylän seniorryhmän vanhuksien ajatuksia ja näkemyksiä, sekä arjen tekoja sukupolven ketjussa. Aiheeni pohjalla lepää pohdintani ja analysointini sukupolven käsitteestä, vuorovaikutuksesta ja teoriasta. Tarkastelen työtäni myös sosialisoinnin näkökulmasta. Miten nämä kaikki nivoutuvat yhteen ja mitä ne antavat ihmisen kristillisen identiteetin synnylle.

Opinnäytetyöni lähtökohtana on tutkia Suomeen luodun diakonian rakentumisen kautta sekä tekemieni haastattelukysymysten pohjalta opinnäytetyötäni ja sen kysymyksiä. Kysymykset nostattivat vanhuksilla tarpeen saada puhua tapaamisellemme sodasta ja sen vaiheista ja kokemuksista. Työskentely vanhuksien kanssa oli lämmintä, luottamuksellista ja avointa. Tekemäni kyselylomakkeen pohjalta nousi esiin opinnäytetyöni aiheen tärkeys sekä merkityksellisyys. Vanhukset pitivät aiheeni tärkeänä ja yhteistyö vanhuksien kanssa oli hyvää. Tarve näiden kahden ryhmän, vanhusten sekä lasten väliselle yhteistyölle on selkeää.

Vuorovaikutteisuus sukupolviketjussa on myös tärkeä määre ja näkökulma tarkasteltaessa eri ikäryhmiä. Tässä työssäni pohdin myös vuorovaikutteisuutta lapsuudesta vanhuuteen. Pohdintani ja tutkimukseni näkyy myös vuorovaikutteisuudessa vanhuksilla ja lapsenlapsilla. Mahdollistuuko tämä diakonian kautta? Vuorovaikutteisuus on myös osa lähestymistapaa opinnäytetyössäni. Kontekstin opinnäytetyössäni ollessa diakonia, kristillinen kasvatus ja isovanhemmuus, sekä sukupolveys. Tämän työn tarkoituksena on siis tutkia laadullisesti miten diakoniassa kristillinen kasvatus on syntynyt ja näkynyt ja näkyy tänä päivänä sukupolvien ketjussa. Miten diakonian synty on vaikuttanut perheiden selviytymiseen ennen ja nyt. Miten diakonia lähestyy ja miten se tukee perheitä kristillisen kasvatuksen sekä ihmisen oman kristillisen identiteetin rakentumisessa arjen keskellä.

2 DIAKONIA JA SUKUPOLVET YHTEISKUNNASSA

2.1 Diakonian synty ja perheet

Suomeen tulleen diakonia mallin kautta alkoi toimintatapa muodostua diakonisoille. Diakonissat alkoivat kulkea perheissä auttamassa arjen eri haasteissa. Perheet olivat köyhiä ja paljon menettäneitä monella eri tasolla itsenäisyys sodan jälkeen. Menetykset perheissä olivat materiaalisesta menetyksestä, aina henkiseen menetykseen saakka. Menetykset perheissä koskivat myös perheen jäsenien kuolemista lapsikuolemiin. Sodan jälkeiset vammat ja haavat olivat monella tasolla perheissä nähtävissä ja hätä oli käsin kosketeltavaa. Sukupolvet olivat toistensa apuna ja tukena, jos se vain oli mahdollista. Mutta ruuasta ja sairaanhoidollisesta avusta oli kova pula.

Yhteiskuntamme rakentuessa sodan jälkeisellä aikajaksolla nälkävuosina, on diakonian synnyllä ollut merkityksellinen vaihe Suomen tulevaisuuden näkökulmasta. Näiden kahden synnyllä eli diakoniassa, sekä kristillisen arvopohjan luonnissa Suomeen. Tämä on luonut pohjan monelle arkeemme vaikuttavalle asialle. Muun muassa kuinka Suomi on lähtenyt kaupunginjohtajasta valtiotasoon kehittymään. Myös kuinka kirkko ja kirkon eri toimialat, sen elimet ja arvot ovat rakentuneet yhteiskuntaamme. Miten muun muassa nämä ovat löytäneet paikkansa sekä missä ja mistä voi alkaa lähimmäisen rakkauden kautta toteuttamaan Jumalan sanaa. Unohtamatta sukupolviketjua missä on nähtävissä miten kristillisuus ja sen arvot siirtyvät eteenpäin. Tärkeä vaikuttava henkilö Suomeen luodussa diakonia mallissa on ollut suurten nälkävuosien aikana diakoniaan taloudellisen ja käytännöllisen perustan luonut Aurora Karamzin. Laitoksen säännöt laadittiin Tukholman diakonissalaitoksen mallin sekä saksalaisen ns. Flidnerin järjestelmän mukaan. Suunnittelussa on mukana ollut muitakin toimijoita, mutta Aurora Karamzin on ollut Suomeen syntyneen diakonian vaikuttavin perustaja ja toiminnan luoja. Helsingin diakonissalaitoksen vakiinnuttua oli se eräänlainen merkki ihan uudelta vapaaehtoisuuteen perustavasta kristillisestä rakkaudentoiminnasta. (Mustakallio 2000 138 – 139.)

Vaivaishoito siirtyi seurakunnilta kunnille ajan saatossa, mutta kirkkoherra halusi säilyttää oman asemansa vaivaishoitohallituksessa. Tämä oli puhtaasti kunnallinen elin. Kirkkoherran roolia kuitenkin korostettiin lainsäädännössä. Ja lopulta vuonna 1913

lisättiin diakonia kirkkoherran velvollisuuksiin kirkolliskokouksessa. Tämän jälkeen kirkkoherran tehtäviin kuului palkata seurakuntiin diakonisseja ja diakoneja seurakunnan tehtäviin. Tämä tuli kirkkolakiin ja voimaan vuonna 1918. Vuonna 1943 kirkolliskokous liitti kirkkolakiin velvoitteen, jossa jokaisen seurakunnan pitää harjoittaa kristillistä laupeuden toimintaa ja palkata tähän työntekijöitä. Tämä on punaista lankaa hengellisen, ruumiillisen ja aineellisen avun viemisestä sekä antamisesta heille, joilla on suurin hätä ja joihin ei muu avustustoiminta ulotu. Päästessämme kuusikymmen luvulle, antoi kuntien talous jo myöden ja loi uusia mahdollisuuksia sosiaali- ja terveyshuollon parantamiseen siten, että luotiin kansanterveyslaki 1972. Tällöin diakonissat luopuivat kokonaan terveydenhuollollisista tehtävistään. Nämä tehtävät siirtyivät kunnille. (Heininen ym. 1996, 251.) Uusin, vuodesta 1994 voimassa oleva kirkkolaki mainitsee kirkon yhdeksi tehtäväksi lähimmäisenrakkauden toteuttamisen. (Mustakallio, 2000, 155.) Kultainen sääntö on eräänlainen kehoitus myötätuntoon: kohtelee lähimmäistäsi samoin, kun toivoisit itseäsi kohdeltavan. (Luukas 10:27.)

2.2 Tietoa Tampereen Messukylän seurakunnasta

Tätä kyselyä tehdessäni oli tilanne, jossa tämä kyseinen senioriryhmä oltiin lopettamassa, koska diakonin työnkuvaa oltiin supistamassa ja seniori ryhmän veto otettiin diakonilta pois. Opinnäytetyöni on toteutettu tuohon kohtaan Tampereen Messukylän seurakunnassa vuonna 2017. Seurakuntaan kuuluu noin 43 000 jäsentä. Tampereelta löytyy yhteensä viisi evankelis-luterilaista seurakuntaa. Nämä ovat kaikki toiminnallisesti itsenäisiä yksiköitä joissa on omat kirkkoherrat jotka johtavat seurakuntaansa. Yhdessä nämä neljä seurakuntaa muodostavat Tampereen ev.lut. seurakuntayhtymän. Yhtymässä kannetaan yhdessä vastuu seurakuntien talouksista, henkilöstöhallinnoista, hautausmaista, kirkonkirjojen pidoista sekä viestinnästä. Yhteiset tehtävät kattavat myös seurakuntien muut palvelut. Näitä ovat perheneuvolan, sairaalasielunhoidollisen työn, kasvatuksen, diakonian, vapaaehtoistoiminnan sekä eri erityisryhmien vastuut ja tehtävät ja näiden tehtävien suunnittelu ja toteutus. Tampereen seurakuntayhtymän yhteinen 30.5.2002 hyväksytty toiminta-ajatus on ”Lähelle ihmistä – lähellä Jumalaa”. Tämä on kirkkovaltuuston hyväksymä. (Tampereenseurakunnat.fi). Messukylän seurakunta on yksi viidestä seurakunnasta. Uusi Messukylän seurakunta on syntynyt 7.1.2014. Tuolloin yhdistettiin Aitolahden, Teiskon ja Messukylän seurakunnat yhdeksi uudeksi seurakunnaksi. Messukylä on yksi suurimmista seurakunnista Suomessa. Messukylä on

vanha emäpitäjä, josta Tampere on aikojen alussa saanut alkunsa. Messukylän vanha kirkko on myös koko kaupungin vanhin rakennus jossa kesäisin ja jouluisin pidetään tapahtumia sekä toimituksia. Seurakuntaelämässä on paljon eri-ikäisiä ihmisiä. Erityisesti on nuoria perheitä. Ja tämä näkyy seurakuntaelämässä vahvasti. Messukylän seurakunnan toiminta on aktiivista ja laadukasta ja haluttua perhetyössä, lasten kerhojen saralla, partiotoiminnassa, lasten ja nuorten musiikkitoiminnassa. Tavoite on antaa tilaa tavalliselle seurakuntalaiselle. Juuri sellaisena kun ihminen on. Eri toiminnoissa on mukana paljon maallikkoja sekä vapaaehtoistoimijoita. Yhteistyö eri tahojen ja toimijoiden kanssa on avoimeen ja dialogiseen yhteistyöhön suuntaavaa sekä rakentavaa hyvää yhteistyötä. (tampereenseurakunnat.fi)

2.3 Perhediakonia

Perhediakonia kantaa eri nimityksiä eri seurakunnissa. Perhediakoniaa kutsutaan muun muassa diakonian perhetyöksi, perhediakoniaksi, diakoninen perhetyö tai lapsidiakonia. Perhediakonian perheet ovat usein lastensuojelun alla olevia perheitä. Mutta ei aina. Eikä lastensuojeluasiakkuus ole myöskään edellytys hakea apua perhediakonilta. Perheen sidonnaisuus kirkkoon ja kirkkoon kuuluminen ei myöskään ole edellytys avun pyytämiseksi. Perhediakoniaa määrittää sama lastensuojelulaki (L2007/417) kuin sosiaalityön puolella toimivia sosiaalityöntekijöitä. Perhediakonian tehtävänä on ”piirtää” perheen konteksti ja lähteä avaamaan haastekohtia perheessä perheen kanssa. Nähdä yhdessä missä perhe ja sen eri jäsenet tarvitsevat apua sekä tukea. Ja määrittää sekä keskustella yhdessä dialogisesti perheenjäsenen kanssa minkälaista tukea mahdollisesti perhe kirkolta tarvitsee. Kirkon arvoissa tärkeintä on työskennellä lähimmäisen rakkauden kautta. Perhediakonin työnkuva on myös osa moni ammatillista osaajuutta. Perhediakoni toimii eri sektoreiden välillä ja kanssa. Työntekijän kuuluu muistaa kuitenkin vaitiolovelvollisuus asiakkaan tilanteesta. Onko siis kyseessä ripittäytyminen vai sielunhoidollinen tapaaminen. Ja millä asiakkaan antamalla luvalla perhediakoni saa olla yhteydessä muihin viranomaisiin vai saako olla ollenkaan. (L1993/1054, L1999/621.) Lapsi- ja lapsiperhetyö on osassa maata mm. Seinäjoella järjestänyt jo hetken aikaa toimintamallia ja toimintaa jossa tuetaan isovanhemmuutta ja lapsenlapsi suhdetta. Tästä soittaessani ja keskustellessani Seinäjoen varhaiskasvatusjohtaja Kuortin kanssa kertoi hän, että toiminta pyörii ja on pidettyä. (henkilökohtainen tiedonanto Hilikka Kuortti.)

3 TUTKIMUSMALLIT JA KÄSITTEET

3.1 Bioekologinen malli ja ekologia teoria

Bioekologinen malli on Urie Bronfenbrennerin laatima ekologinen teoria. Hän itse on kuvaillut viimeisessä kirjoituksessaan, että tämä ei ole niinkään varsinainen perheteoria. Tämän avulla on mahdollisuus tutkia perhettä. Ekologisuus viittaa tässä muuhunkin kuin luontoon. Se viittaa ihmisen ympäristöön laajemmassa mielessä. Urie Bronfenbrenner (1917 – 2006) halusi nimenomaan korostaa perheen keskeistä asemaa ihmisen kehityksessä eikä vain osia siitä. Tätä kuvaa esimerkiksi äidin ja lapsen välinen vuorovaikutus. Hänen bioekologisen mallinsa pääajatus on siinä, että yksilön oma myönteinen kehitys riippuu hänen ympäristöstään eli juurikin ekologiastaan. Perhe toki muodostaa tässä ympäristössä keskeisen osan, mutta tutkimuksen on päästävä perhettä edemmäs. Floridassa tutkijoina toimivat Jose Szapocznik sekä William Kurtines ovat käyttäneet sanaa `embeddedness` joka on suomennettuna vaikkapa `uppoutuneisuus`. Tällä he haluavat kuvata Bronfenbrennerin ajatusta syvemmin sillä, että yksilö on osa perhettä. Perhe on taas osa laajempaa ympäristöä. Joka taas on osa monipuolista ja monimutkaista kulttuuria. Tämä Bronfenbrennerin malli siis koskee yksilön ja ympäristön vuorovaikutusta. (Jallinoja, Hurme & Jokinen 2014, 60 – 61.)

Urie Bronfenbrennerin teoria ei siis kohdennu ainoastaan perinteisiin psykologisiin prosesseihin. Tätä on siis esimerkiksi oppiminen, ajattelu tai motivaatio. Sillä keskiössä on näiden kyseisten prosessien sisältö. Toisin sanoen mitä ajatellaan, mitä tiedetään ja mitä toivotaan. Kiinnostavaa on myös se, että edellä kuvattu psykologinen materiaali muuntuu. Se muuntuu yksilön ja ympäristön yhteisvaikutuksesta. Bronfenbrenner näkee kuinka kehitykseen sisältyy aina muutos. Joka siis tapahtuu pitemmällä aikavälillä eikä niin kuin käyttäytyminen nyt ja heti. (Puroila ym. 2001, 206 – 207.)

Eri-ikäisten ihmisten välinen ja yhteinen vuorovaikutus on merkityksellinen prosessi. Esimerkkinä, kun tarkastellaan lasta hänen oman lapsuuden kautta. Lapsuutta joka on suhteessa vuorovaikutukseen aikuisen tai vanhemman ikäihmisen kanssa. Saavat lapset moninaista kokemuspohjaa ja samalla heidän ihmissuhteensa rikastuvat. Tätä kautta myös lapsen perusturvallisuus ja omaan kontekstiin, esimerkiksi perheeseen kuulumisen tunne vahvistuu. Lapsen yhteistyötaidot muiden sosiaalisten, eettisten sekä tunne taitojen

mukana pääsevät hyvin kasvamaan ja laajenemaan. Tärkeä painoarvo on myös omakohtaisen kokemuksen kautta vietävä aikuisuuteen siirtyvä taito nähdä ja kokea oma sosiaalistuminen elämän eri rooleihin sekä vaiheisiin eri ikätaitoksissa. Korostetusti tämä on tärkeä niille lapsille joilla ei ole oman isovanhemman läsnäoloa tai kokemusta elämässään. Suhde isovanhempaan sekä yleisesti vanhempaan ikä ihmiseen antaa kauniin mahdollisuuden nähdä ja kuulla elettyä elämää. Tämän kautta lapsi oppii arvostamaan ja kunnioittamaan sekä ymmärtämään vanhempia ihmisiä. Kanssakäyminen lapsen ja vanhuksen välillä voi vaikuttaa myös lapsen asenteeseen ja käsityskykyyn, koska lapsi sisäistää luontevasti sukupolvien jäsenien arvostuksia sekä oppii kulttuuriperinteitä ja erilaisia tietoja ja taitoja. (Ruoppila ym. 1999, 345 – 346.) Sosiaalinen tieto perustuu siis vuorovaikutuksessa saatuun sanalliseen tai sanattomaan viestintään. (Aho & Laine 1997, 69,73.)

3.2 Sosialisatiokäsite

Sosialisaatio käsitteen on luonut Emilie Durkheim (1956). Sosialisaatio on käsitteellinen apuväline jolla lapsuudessa tapahtuneita teemoja on koottu omille paikoille yhteiskuntatieteellisessä tutkimustraditiossa. Emilie Durkheim pohjaa sosialisaation käsitteen siihen, että yhteiskunta on jo olemassa, ennen kuin sen jäsenet ovat siihen syntyneet. Sosialisaatio kuvaa siis sitä prosessia jossa yhteiskunta ja siihen syntyvät kohtaavat. Leena Alanen (2001) on tutkinut ja tarkastellut sosialisaation käsitettä lähemmin ja kirjoittaa sosialisaatio käsitteen tuovan konkreettisesti elävät lapset tarkastelun alle tulevana sukupolvena yhteiskunnassamme. Tietoisuus ja ymmärrys siitä, että lapsuus sisältää ne mahdollisuudet ja osallistumiskeinot joita heille mahdollistetaan ja mitä heille avautuu lapsuudessa. Tämä on suhteessa siihen, miten he aikuisuudessa ovat mukana yhteiskunnassamme. Lapset eivät siis sosiaalistu meidän yhteiskuntaan pelkästään tulevana aikuisina. Lapset osallistuvat omina itsenään, toimijoina jossa pohjalla on asioiden, tilanteiden, arvojen, kulttuurin, talouden ja monen muun asian pohja. Alanen näkee myös tässä lapsuuden sisältävän paljon sellaista, mitä sosiologit kutsuvat sosiaalistumiseksi. Voisi siis sanoa, että lapsuus on institutionaalinen konteksti, tai rakenne tai keino jolla lapset osallistutetaan kulttuuriin, taiteeseen, talouteen, uskuntoon tai vaikka politiikkaan. (Alanen 2001, 172 – 173.)

Sosialisaatioon on aiheellista nostaa näkyville myös kulttuurinen käsite. Kulttuuria voi lähestyä monelta kulmaa. Kulttuurin kirjo on suuri mahdollisuus kokea ja käsittää se aina uudestaan ja aina uudella tapaa. Kulttuuria voi lähestyä erilalla, sekä eri näkökulmien kautta. Hän on koonnut eri tutkijoiden käsityksiä ja selityksiä kulttuurista. Kulttuurilla voidaan osoittaa ihmisen taiteellisuutta ja tieteen osaamista ja näiden tuottamia tuloksia. Kulttuuri voi määrittää ihmisen tapaa elää ja olla yhteiskunnassa. Kulttuuria voidaan myös katsoa siitä yhteiskunnan tai yhteisön normijärjestelmästä käsin, joka vallitsee ja ohjaa ihmisten käyttäytymistä. (Sulkunen 1998, 51 – 60.) Kristillisessä viitekehyksessä sosialisaatio rakentuu lapselle lapsen perheestä ja perheen kontekstista käsin. Lapsi omaksuu ja havainnoi vanhempiensa käyttäytymis- ja toimintatapoja mallintamisen kautta. Sosialisaatio tutkimuksen kautta pystymme katsomaan ja ymmärtämään kristillistä viitekehystä myös suhteessa lapsen uskon kehittymiseen. (Kinnunen 2011, 15.)

Lea Pulkkinen kirjoittaa näkökulman sosiaalistavalle ympäristölle, jossa kirkolla voisi olla erinomainen mahdollisuus kohdata esimerkiksi kasteen suunnittelun aikana nuori perhe ja tuore vanhemmuus ja solmia yhteistä kasvatuskumppanuutta vanhempiin kasteen jälkeiseenkin aikaan. (Pulkkinen 2002,165.)

3.3 Sukupolvi- käsite

Sukupolvi- käsitteelle löytyy monia tarkastelunäkökulmia. Yksi lähestymistapa voi olla ikävaihe- tai ikäryhmäsukupolvista näkökulma tarkastelua. Tällä tarkoitetaan kunakin aikana yhteiskunnassa tietyn joukon lapsia tai nuoria tai vaikkapa keski-ikäisiä ihmisiä. Vanhukset ovat myös yksi tärkeä kohderyhmä sukupolvessa ja sitä tutkittaessa. Sukupolvena voidaan katsoa ja tutkia myös sellaista ihmisryhmää, joka on elänyt tietynlaisen elämänvaiheen vaikkapa yhteiskunnallisesti esim. sota aika ja he pystyvät samaistumaan toisiinsa ja jakamaan tämän kokemuksen keskenään. Isovanhemmuus voi olla myöskin yksi tarkastelukulma. Kun tietyn ikäiset ihmiset kasvavat elämässä siihen kohtaan, missä saa kokea isovanhemmuuden kokemuksen. On se kohtaamispiinta merkityksellinen tälle kohderyhmälle. Sukupolvia voidaan myös katsoa ja tarkastella perhesukupolvi käsitteen kautta. Tällöin määritellään ketjuksi lapset – vanhemmat – isovanhemmat. (Marin 2001, 41.)

Tarkasteltaessa sukupolvia on tärkeää ja myös keskeistä huomioida kokemuksellisen ajankohdan lisäksi historiallis- kulttuurinen konteksti. Se konteksti jossa yksilö- ja

väestöryhmä on elämänsä elänyt. Huomioitavaa on myös merkityssisällöt, joita jokainen on ihan henkilökohtaisimmalla tasolla juuri tuosta tietystä kokemuksesta muodostanut. Matthes (1985) ja Corsten (1999) ovat yhdessä tutkineet Karl Mannerheimin teoriaa kulttuurisesta sosiologiasta. Ydin tälle päätelmälle löytyi siitä, että kulttuurisia ilmiöitä voi ymmärtää vain silloin, kun huomioi sosiaalisen ja historiallisen kontekstin. Tämän pohjalta ne muodostuivat omanlaisikseen. Tämän kyseisen päätelmän mukaan sukupolvi on siis yksi kulttuurinen ilmiö, joka muodostuu juuri silloin, kun tiettyyn ikäryhmään kuuluvat ihmiset elävät saman historiallisen hetken tai tapahtuman ja kokevat sen itselleen merkitykselliseksi. Tämän kaltaisessa henkilökohtaisessa prosessissa siis ihmiselle syntyy kokemus ja sen kautta tietoisuus itsestä ja itsensä suhteesta maailmaan. (Alanen 2001, 102.)

Laajempaan perspektiiviin nostan sukupolvien välisen kohtaamisen. Tänä päivänä ei enää ole juurikaan vanhan ajan pihapiirejä joissa olisi useampi sukupolvi asumassa. Tai koteja, joissa toimisi syytinki sopimus testamentin kautta. Missä sitten sukupolvet voisivat kohdata toisensa? Seniori ja vanhustyön suunnittelussa olisi hieno mahdollisuus huomioida eri toimijoiden moni ammatillisuus sekä fyysinen yhteistyö konkretiassa. Perinteisesti eri ikäryhmät erotetaan omiin toiminnallisiin tiloihinsa. Asuinalueet ovat myös rakennettu niin, että eri toimialat päiväkodista, koulusta palvelukoteihin ovat kaukana toisistaan. Samassa pihapiirissä voi olla jo eri toimijoita, mutta näiden keskinäinen toiminta ja sen suunnittelu puuttuu vielä suuresti toimijoiden väliltä. (Marin & Hakonen 2003, 180.)

Sukupolvien yhteen saattamiseksi pitäisi myös kiinnittää yhä enemmän huomiota toiminnan sisältöön. Sekä toimintatapa kulttuurin luomiselle tarvittaisiin suunnittelua ja huomioimista siinä, että lapset voivat olla osallisina muutoinkin vanhuksille kuin käydä vain laulamassa ja poistua vanhainkodilta. (Marin & Hakonen, 2003,180,181). Green Care olisi hieno mahdollisuus tähän. Tämä Green Care toimintamalli voisi laajentaa vanhusten hoitoa sukupolviketjun tukemiseen ja sen kaiken kauniin ja arvokkaan siirtymiseen, mitä tärkeät ja rakkaat vanhuksemme ovat täällä Suomen maassa meidän kotimaan eteen tehneet ja rakentaneet. (Green Care Finland.) Monia perusasioita kuten ruokailu, ruuan tekeminen, ulkoilu, puutarhanhoito, kalastus, marjastus sekä muita arjen askareita voisi kehittää ja tehdä yhdessä. Tästä yhteistyöstä ei ole paljoa tutkimusta, mutta Ruoppila (1999) kirjoittaa, että vanhusten näkökulmasta tällä on iso merkitys. Ruoppilan

tutkimus antaa hyvän vaikutelman siitä, että lasten läsnäolo antaa mielekkyyttä vanhusten arkeen ja vanhuksille tarjoutuu mahdollisuus vastuulliseen toimintaan joka luo heille positiivista elämäntyytyväisyyttä. (Ruoppila ym.1999, 344.)

Tässä olisi herkullinen uuden toimintamallin rakentaminen vanhuspalveluihin seurakunnille. Moni ammatillisen tiimin ja toiminnan näkökulmasta tämä on myös hieno ajatus. Tämä on asia joka jäi mieltäni pohdituttamaan. Keskustelin Messukylän diakoneiden kanssa näiden kahden toimijoiden yhteisestä toiminnasta. Tämän kaltaisen toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta. Teoriassa tähän oli kaikki mahdollisuudet sekä tilat. Mutta jostakin kumman syystä koin tekemisen ja lasten ja senioreiden luonteikkaan yhdessä toimimisen kovin haastavaksi toteuttaa henkilökunnan kautta seurakunnassa.

3.4 Perheen kristillinen kasvatus

Vanhemmuus on siunaus ja tehtävä joka sitoo ainutlaatuisesti vanhemmat ja lapsen/t kauniimpaan yhteiseen kasvuun mitä Jumala voi rakkaudessaan antaa. (Kinnunen 2011, 12.) Elämän tärkeysjärjestys on lähtökohtaisesti tavoite elää Jumalan tahdon mukaista elämää ja pohtia valintoja elämässä myös tämän kautta. Kinnunen (Kinnunen 2011) siteeraa kristittyä perhettä Nooan arkkiin. Viitaten sen suojan, pelastamisen ja elämän jatkamisen näkökulmista. Hän kirjoittaa kauniisti, kuinka Jumala arvostaa sitä, että elämme perheessä ja näemme vaivaa sen eteen. Osaamme asettaa perheessä asiat tärkeysjärjestykseen. Rakennamme ja huollamme ”perhe-arkkiamme”. Näin ollen Jumalan tahto perheen tehtävästä toteutuisi. Perheessä vanhempien tehtävä on olla läsnä ja opettaa lapsilleen Jumalan käskyt. Joiden suojassa ja ohjauksessa lapsi saa kasvaa läpi omien kehityksellisten kasvuvaiheidensa. Perheen kristillinen kasvatus tapahtuu kodin suojassa ja turvassa arjen lomassa. Tärkeintä on kuitenkin muistaa, että emme kukaan vanhempi ole yksin kasvatustehtävässä. Sillä Jeesus sanoo: ” ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät, maailman loppuun asti”. Vanhemman tehtävä on olla esimerkillinen. (Kinnunen 2011, 15, 16, 18, 19.) Pohdin itse, että on tärkeää osata olla lempeä vanhemmuudessa itseä kohtaan kristillisen kasvatuksen toteuttamisessa. Armollisuus on myös tärkeää muistaa vanhemmuudessa. Sekä itseä siinä myös muistuttaa.

Sukupolvi käsite nousee myös tähän kauniisti. Suuri lahja on elämässä isovanhemmat. Heitä voi olla omat mummut ja papat. Sekä myös vara mummit ja papat. Kaikki olemme Jumalan lahjoja kristillisen kasvatuksen siirtymisessä. On kiitollista saada pitää heitä

elämässä, koska ajattelen sukupolvien tiedon ja taitojen siirtymistä, joka mahdollistuu myös tämän kaltaisessa kasvatuskumppanuudessa.

Perheen kristillinen kasvatus on myös tärkeää omassa elämässäni ja lasteni kasvattamisessa. Lähimmäisen rakkaus on tärkeä ja moninainen arvo. Minun perheessäni se näkyy iltarukouksena ja päivästä kiittämisenä. Kristilliset arvot näkyvät perheeni käytöstapojen, rakkauden ja arvostamisen osaamisena. Toivon, että lapseni osaavat toimia elämässään kristillisten arvojen pohjalta lähimmäisen rakkauden kautta. Tärkeintä on muistaa kuitenkin se, että olemme alusta loppuun elämässämme matkalla. Keskenkäisyytemme on kauneus, jossa jokainen loistamme ja lähennymme arkisissa askareissa ja toimita toisiamme.

Edellä kirjoittamassani olenkin jo todennut, että kirkon isovanhempi – lapsenlapsi toiminnasta ei ole vielä tutkittua tulosta. Eikä myöskään diakonian kautta katsottua sukupolveutta. Lasten ja vanhusten välistä yhteistyötä sekä näiden välistä vuorovaikutteisuutta on tutkittu kaiken kaikkiaan todella vähän. (Marin, 2001). Marjatta Marin pohtii kirjassaan tutkimuksellista omaa mielenkiintoaan, sekä myöskin sitä, että mitä tämän seuraamuksia mahtaisi tapahtua jos lapsuus- ja vanhuustutkimus tekisi yhteistyötä syvemmin. (Marin 2001, 45 – 46.) Laadullinen tutkimus pyrkii tuomaan esiin myös kontekstuaalisuuden sekä tulkintojen ja näkökulmien ymmärtämisen. (Glösesnen & Peskin 1992).

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN KULKU

4.1 Tutkimuksen määrittely

Tämä opinnäytetyöaihe löytyi minulle toimiessani Messukylän seniorityön ohjaajana vuonna 2017. Messukylän diakonia oli lopettamassa vanhustyön säännöllisen ohjaamisen diakonin johdolla ja toivomassa siihen vapaaehtoista ihmistä jatkamaan toimintaa. Muuten toiminta uhkasi loppua. Tapaamiskerrat ovat ja olivat tässäkin ryhmässä vanhuksille todella tärkeitä ja merkityksellisiä. Joten päätin aloittaa tämän ryhmän vedon vapaaehtoisena. Ryhmämme nimi oli Kotisatama. Ja kokoonnuimme säännöllisesti joka toinen viikko. Rakensin toiminnalle rungon ja toteutin sen. Samassa rakennuksessa toimi lapsi- ja kerhoto. Kumpikin toimia toimi erillisinä toimijoina ja ohjaajien kanssa. Koska ammatiltani olen lastentarhanopettaja (Sosiaalipedagogi Amk), niin minua alkoi heti kiehtoa tutkia ja pohtia miten nämä kaksi ikäryhmää saisi toimimaan yhteen. Ja mitä siitä syntyisi. Sekä mitä kumpikin siitä saisi. Vanhuksille laadin kyselylomakkeen jonka he täyttivät. Ja käytän näitä vastauksia tässä opinnäytetyössäni. Kyselyn sekä haastattelun jyrkkä erottelu ei aina ole kovin järkevää. Käsitteinä ne eivät ole kuitenkaan ihan synonyymisiä. Kukaan ei ole tainnut tehdä ”syväkyselyä”. Eskola (1975) määrittelee kysely menetelmän sellaiseksi menettelytavaksi, jossa kyseltävät eli tiedonantajat täyttävät itse heille annetun kyselylomakkeen. Tämä tapahtuu joko kotona tai valvotussa ryhmätilanteessa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85.)

4.2 Tutkimuksen analyysi

Tämän tutkimuksen analysoinnissa tavoite on saada kerättyä aineisto ja yhdistää se teoratiedon kanssa. Aineiston järjestämiseen on käytetty apuvälineenä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on oleellinen osa kirjallisuuskatsauksessa. Sisällönanalyysi on aina pelkästään aineiston järjestämisen apuväline. Ei siis varsinainen analyysin väline. Tämän tarkoitus on näyttää miten kyseistä asiaa on tutkittu aiemmin, mistä näkökulmasta ja kuinka suunnitteilla oleva tutkimus liittyy jo aikaisemmin tai olemassa oleviin tutkimuksiin. (Hirsjärvi ym. 2009).

Analysoin kyselyni aineiston laadullisen tutkimuksen kautta ja teen siitä yleistävän kuvauksen ja johtopäätöksen. Käytän teoriaohjaavaa sisältöanalyysia menetelmänä joka

mahdollistaa teoreettisia kytkentöjä ilman, että ne eivät suoraan pohjautu teoriaan. Vastaavasti teoria taas voi auttaa kyselyiden analysointia. Tässä analyysissä haluan tunnistettavan aiemman tiedon merkitystä. Sisällönanalyysi voidaan myös rakentaa teorialähtöisesti (tai deduktiivisesti). Näin ollen aineiston analyysin luokittelu perustuu siis aikaisempaan käsitejärjestelmään. Tämä voi olla teoria tai malli tai sitten käsitejärjestelmä. Teorialähtöisen sisällönanalyysin ensimmäinen kohta on siis analyysirungon muodostaminen (Sarajärvi 2002 210, 221.) Rakennan sanallisesti tiivistetyn ja yleistävän kuvan vastauksista kuitenkin niin, että en menetä työn informaatioarvoa. Pysin myös teemoitteluun jossa laadullisen aineiston pilkkominen ja ryhmittely jäsentyy työni aihepiirien mukaan. (Tuomi yms. 2018, 105).

4.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tämän tutkimuksen teksti ei heijasta ainoastaan sitä todellisuutta mikä on ollut tämän tutkimuksen kohteena. Tämän tutkimuksen itse todellisuus on se, joka on luonut merkityksiä ja jossa on voimaa osallistua laajempaankin keskusteluun. (Eskola & Suoranta 1999, 221.) Laadullista tutkimusta arvioidaan sen mukaan kuinka selkeästi ja yksityiskohtaisesti tutkimuksessa on kerrottu tutkimuksen kulusta, toteutuksesta sekä lopputuloksesta. Validius eli pätevyys tutkimuksessa viittaa kuvauksen ja siihen liitettyjen merkitysten yhteensopivuuteen. (Hirsjärvi ym. 2004, 216, 217.)

5 TUTKIMUKSEN SISÄLTÖ JA KYSYMYKSET

Tämän luvun tarkoitus on määrittää sekä avata vanhuksille tekemieni kyselyiden ydinkohdat. Tarkastelen tätä laadullisen tutkimuksen kautta. Jonka lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Laadullisen tutkimuksen pyrkimys on kuitenkin kuvata kohdetta kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014,161.) Peruskulmakivi johon laadullisessa tutkimuksessa nojataan tutkimuksen perusteluissa, että tutkimuksen määrällisissä kritiikkeissäkin on havaintojen teoriapitoisuus. Tällä tarkoitetaan sitä millainen käsitys yksilöllä on ilmiöstä, minkälaisia merkityksiä ilmiölle annetaan sekä millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään ja kuinka nämä vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Eli toisin sanoen tutkimustulokset eivät ole irrallaan käytetyn havainnointimentelmän ja käyttäjän välillä. Näin ollen ei ole olemassa ainoastaan puhdasta objektiivista tietoa, vaan kaikki tieto on tavallaan subjektiivista ja tutkija saa päättää tutkimusasetelmastaan omaan ymmärrykseensä varaten. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 25.)

Toimintatutkimuksen näyttäminen laadullisena tutkimuksena työssäni ei ole yksinkertainen asia. Painopisteet voidaan asettaa laadullisessa tutkimuksessa tässä kohden hermeneuttisen ja kriittisen teorian kohtaan. Hermeneuttinen lähestymistapa tarkoittaa siis ymmärtämistä sekä oivaltamista ilmiöiden merkityksissä. Näitä pohdin tässä opinnäytetyössäni. Tässä teoriassa korostetaan kuitenkin edellä mainittua tietoteoreettista eroa. Eli voidaan puhua toimintatutkimuksesta kriittisen teoriataustaustan perustelevana sekä samalla traditionaaliseen teoriaan liittyvästä toimintatutkimuksesta. (Tuomi yms.2018, 25,40,46.)

5.1 Vanhusten omat kristilliset arvot sekä isovanhemmuus

Lähdin selvittämään kyselylomakkeeni kautta senioreilta ensimmäisenä mitä heille on kristilliset arvot heidän omassa elämässään. Tähän he vastasivat syvien ajatusten kanssa. Kristilliset arvot olivat todella merkitykselliset. Lähimmäisen rakkaus ja toisista huolehtiminen oli tärkeää. Kyselyni jatkuessa kysyin vanhuksilta toki myös sen, että ovatko he itse isovanhempia. Suurin osa oli. Joukossa oli myös vanhuksia joilla ei ollut omia lapsia. Eikä siis lapsenlapsia. Heille elämä näyttäytyi hyvin erilaisena, kun vanhuksille joilla oli aikuisia omia lapsia.

5.2 Kristillisten arvojen merkitys ja näkyvyys kysymyksissä

Tämä kysymys oli työssäni tärkeä. Tämän kautta lähdin pohtimaan kysymyksessäni mitä kristilliset arvot merkitsevät heille isovanhemmuudessa. Vastauksiin oli kirjoitettu paljon kohtia ja asioita joita isovanhemmat pitävät/ pitivät tärkeinä siirtää lapsen lapsilleen. Halusin myös kysyä vanhuksilta miten kristilliset arvot näkyvät suhteessa heidän aikuisiin lapsiinsa. Sekä minkä laisia ajatuksia ja tunteita tämä kysymys heissä herättää. Halusin selvittää näitä näkemyksiä heidän kerronnassaan. Sekä saada vastaus miten vanhempi vaalii omaa suhdettaan omaan aikuiseen lapseensa.

5.3 Kirkon ja seurakunnan kohtaamispaikka vanhuksille

Kyselylomakkeeni loppuosiossa halusin myös saada vanhuksille äänen sekä kuunnella heidän hengellisiä tarpeita ja ajatuksiaan. Vanhukset kertoivat avoimesti omista toiveistaan ja erilaisista tunteistaan seurakunnan ja kirkon hengellisessä toiminnassa ja tarjonnassa. Minusta nämä ovat tärkeitä asioita huomioida, esimerkiksi vanhustyötä suunniteltaessa kuin myös rakennettaessa. Diakonian näkyminen tässä agendassa on suuri mahdollisuus ja voimavara kaikille toimijoille. Vanhusten äänen kuuleminen on tärkeää. Kunnioitus ja arvonnanto näille vanhoille ihmisille, jotka ovat kulkeneet pitkän matkan monessa muuttuvassa ajassa heidän elämässään, on hyvin arvokasta. Sitä kuuluu mielestäni arvostaa sekä vaalia.

5.4 Sukupolvet kristillisessä viitekehyksessä

Vanhuksilta löytyi vankka arvopohja ja usko kristillisiin arvoihin. Heillä on oma vahva luottamus kristilliseen vakaumukseensa elämän eri vaiheissa. Erään vanhuksen kirjoittamaa lainaten ”elämän perusta”. Jossa turvataan kaikessa Jumalaan. Rukoilun merkitys nousi melkein jokaisella vastanneella esiin. Rukouksen merkitys ja sen antama rauhan tunne ja sitä kautta luottamus Jumalaan. Rukouksen kautta vanhukset kokevat, että saavat jättää rakkaimpansa Jumalan turvaan ja huolenpitoon. Pyhäkoulukokemukset omassa lapsuudessa olivat myös monessa vastauksessa merkityksellisiä kokemuksia. Uskontokasvatus kouluissa nousi esiin myös merkityksellisenä. Tärkeinä asioina vanhukset pitivät myös auttavaisuutta toisia kohtaan, sekä tasa-arvoisuutta ihmisinä. Toisen ihmisen kunnioittaminen, sekä kauniit käytötävät

toisia kohtaan nousivat kyselyssäni esille. Vilpitön tahto tehdä hyvää eikä loukata toisia. Jumalanpalveluksissa käyminen koettiin tärkeänä sekä sanan ja yhteyden kuuluminen kristilliseen yhteisöön nostettiin myös kyselyissäni esille. Vahvana oli myös rakkauden kaksoiskäskey. ”Kaikki mitä tahdotte toisten tekevän teille, tehkää se heille.” Kirjoitti eräs vanhus.

Vanhuksille nousi vahvasti kyselyni tiimoilta tarve puhua sota-ajoista. Omista vanhemmistaan. Köyhyydestä. Pula-ajasta. Häädystä. Pitkistä vankkurimatkoista Karjalasta turvaan. Moni kertoi kuinka evakko vankkureissa oli istuttu hiljaa ja äiti vain rukoili. Tässä on minusta kauniisti kuvattu kuinka usko ja luottamus Jumalaan on ollut ohuena hopealankana, kirkkaana säikeenä kaiken kamaluuden keskellä mukana. Miten lapsille on valettu rauhaa ja uskoa. Tästäkin kohdasta selvittää. Mihin on voitu turvata. On ollut ainoastaan kaikkivaltias Jumala. Perheen asettuminen ja rakentuminen uuteen ympäristöön on ollut vahvaa uuden luontia, jossa selviytyminen hengissä on ollut tärkein asia. Tässä kohtaa Suomeen tuotu diakonissa malli ja sen rakentuminen Suomen sodan jälkeiseen Suomeen on ollut merkityksellinen. Diakonia ja diakonissat ovat vastanneet perheiden ja ihmisten hätään ravinnosta ja elämisen perus edellytyksistä sekä terveydenhuollosta ja avun annosta. Tästä on lähtenyt rakentumaan Suomi. Perheissä kristilliset arvot ja niiden vaaliminen oli osa perheen arvoja. Joiden päällä sukupolvi lepäsi. Kirkossa käytiin joka sunnuntai. Ja rukouselämä oli vahvaa. Luottamus ja tukeutuminen Jumalaan oli tärkeää. Kristillisuus oli osa perhettä. Se ei ollut erillinen asia, vaan osa arkea kaikessa. Kristillinen kasvatus lapsille ja lapsenlapsille siirtyi perheen jäsenien välillä. Ja usko oli koti, jossa sai elää siunattua ja turvaisaa elämää.

6 TULOKSET

Aloin purkamaan analyysiä siinä järjestyksessä, kun olen ne työhöni lähestymistavoiksi kirjannut. Tässä kartoitan ja analysoin tutkimukseni kautta saamaani kyselylomakkeiden aineistoa. Jonka jälkeen peilaan näitä valitsemiini teoriataustoihin. Analyysiin olen ottanut myös suoria lainauksia vanhusten kommentteista. Olen teemoittanut laadullisen analyysin tutkimustulokset. Teemoittelu on periaatteessa samankaltaista kuin luokittelu, mutta siinä painottuu se mitä jokaisesta teemasta on sanottu. (Tuomi yms 2018, 105.) Analysoin itse tässä työssäni isovanhemmuuden, sukupolveuden sekä diakonian kautta kristillistä kasvatusta ja sen kulkua sekä tarvetta tähän päivään diakoniassa. Olen teemoittanut kyselylomakkeen vastaukset ja avannut ne teemoittain. Pohdin myös vanhuksien vastauksia laadullisen tutkimuksen kautta sekä vastauksien merkityksiä nyt ja ennen. Olen löytänyt vanhuksien ajatuksista ja kerronnoista asioita ja elementtejä sekä teemoja jotka olen jäsentänyt työhöni. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään synonyymeinä termejä laadullinen, pehmeä, kvalitatiivinen, ymmärrettävä sekä ihmistutkimus. (Tuomi yms.2018, 29).

6.1 Kristillisuus ja seurakuntayhteys vanhemmuudessa sekä isovanhemmuudessa

Kristillisyyden näkyminen isovanhemmuudessa oli lämmintä luettavaa minulle. Vanhukset, jotka ovat isovanhempia nostivat todella kauniisti esille, kuinka tärkeänä he pitivät vuorovaikutuksen ja läsnäolon lapsenlapsiinsa ja omiin lapsiinsa. Korostus oli merkityksellinen heille joilla ei ollut ollut omaa kokemusta isovanhemman läsnäolosta arjessaan. Samoin heidän vastauksista nousi esiin vahvaa ääripäää kokemusta jossa näkyi osallisuus ja vastavuoroisesti osallistumattomuus isovanhemmuuteen eri syiden vuoksi.

Isovanhemman mahdollisuus tuoda lapsenlapsi seurakunnan avoimeen kerhoon nousi kyselyssäni esille. Selkeästi vanhukset kokivat luontevammaksi kristillisen kasvatuksen lapsenlapsiinsa, kuin aikuisiin lapsiinsa. Tilan anto ja väljyys omille lapsille ja heidän perheilleen/ perheelleen nousi eräässä vastauksista esiin. Esiin nousi myös tarve rukoilla lapsien puolesta ja heidän elämänsä puolesta. Eräs äiti kuvasi lapsensa vihjaavan epäsuorasti, jos oma elämä oli antamassa muuttuvia tekijöitä esimerkiksi työn saralla. Ja toivoi epäsuorasti, että äitinsä rukoilisi hänen huoliensa taikka sairastumisen puolesta. Tällöin oman vanhan äidin rukoileminen ja yhteydenpito aikuiseen lapseen nousi

tärkeäksi. Yhteinen yhteys näkyi yhdistävänä tekijänä. Rukoilemisen tärkeys näkyi vahvasti näissä vastauksissa. Kristillisyyden mukana kulkeminen lapsuudesta aikuisuuteen ja tähän luottaminen oli kaunista lukea. Äiti kertoi vastauksessaan, että lapset olivat lapsuudessa käyneet pyhäkoulussa ja kerhoissa. Sekä rippikoulut ja isostoiminnat olivat olleet osa lasten elämää lapsuudessa ja nuoruudessa. Tämän kautta äiti koki vahvasti luottamusta siihen, että kristillisuus kulkee aina lastensa mukana. Ja he ovat turvassa. Kahdessa vastauksessa huokui suru. Syy tähän oli huono keskusteluyhteys omiin aikuisiin lapsiin kristillisyydestä käsin. Tästä surusta, joka koski huonoa keskusteluyhteyttä ei juurikaan puhuta ollenkaan. Eikä niin paljoa kun pitäisi. Näin nämä vanhukset kirjoittivat

6.2 Kristilliset arvot isovanhemmuudessa

Yksi vanhus pohdiskeli, että nämä asiat pitäisi ottaa aina huomioon kasvatustehtävissä. Kristillisten arvojen tärkeys koettiin tärkeänä. Ilman tyrkyttämisen tunnetta. Luontevasti. Minusta oli kirjoitettu kauniisti ja ytimekkäästi ”rakastaa ehdoitta”. ”Kaikessa tukea”. Nämä kaksi lausetta pitävät sisällään suuren rakkauden. Yhdessä vastauksessa vanhus kirjoitti, kuinka hänelle on tärkeää kohdella kaikkia, myös lapsenlapsiaan tasapuolisesti ja jälleen lause ”rakastaa ehdoitta”. Erään vanhuksen oma paha mieli omassa osajuudessaan ”en ole osannut” puhua Taivaan Isästä kauniisti. Nostatti oman surunääneni. Keskustelin hänen kanssaan asiasta, kun keräsin kyselylomakkeita. Halusin antaa hänelle kokemuksen riittävydestä juuri sellaisena kun hän on ja luottamusta, että vaikkei hän ole osannut omasta mielestään kertoa Taivaan Isästä, niin Taivaan Isä kyllä huolehtii rakkaudellaan, että hänen lapsenlapsensa ovat aina suojassa, rakastettuja ja johdatuksessa Sama vanhus kertoi kuinka lapsenlapsensa ovat käyneet seurakunnan päiväkerhoa. Ja tämä on antanut hänelle hengellistä tukea suhteessa omaan itseensä kokemastaan kyvyttömyydestä puhua Taivaan Isästä lapsenlapsilleen. Kohtamisemme keskustelussa oli hyvä hetki.

6.3 Vanhuksen suhde omaan lapseen tai lapsiinsa

Monessa vanhuksen vastauksessa tuli tekniikan tärkeys ja käyttö arjessa esille. Yhteyttä pidetään yllä soittamalla sekä sähköpostitse. Auttavaisuus omien lasten elämää ja sen tarpeita kohtaan nousi esille. Yhteiset talkoot, lastenlasten harrastuskuljetukset, yhteiset

ruokailut ja kylään kutsumiset. Sekä kylässä käymiset. Jälleen yksinkertaisesti ”rakastamalla”. Kauempana asuvien lasten ja kiireisten lasten elämä koettiin surusävyisenä. Halu olla läsnä, auttaa ja osallistua ja kuulua perheeseen nousi jälleen keskustelun kautta esiin kerätessäni kysymyksiäni. Olla äiti taikka isä aikuiselle lapselle jolla on omaa perhettä välittyi tärkeänä asiana. Tästä voimme päätellä, että on oma lapsi sitten vielä pieni tai sitten jo isompi taikka aikuinen. On rakkaus omaan lapseen syvä ja yhteys merkityksellinen osa vanhemman elämään.

Kategorioin tämän osa-alueen vastaukset kolmeen eri aihe-alueeseen, koska vaihtelevuus oli selkeästi esiin nousevaa. Vanhuksista osa oli tiiviisti yhteydessä lapsiinsa ja lapsenlapsiinsa. Ja taas osa asui kauempana, eikä näin ollen pystyneet olemaan osallisina perheeseensä. Ja sitten oli kolmas ryhmä, jossa omat lapset olivat etäisempiä tai kiireisempiä eikä siksi yhteys ja aika ollut tiivistä. Kaipuu olla vuorovaikutuksessa ja yhteydessä omiin lapsiin ja lapsenlapsiin oli merkittävä. Heille jotka olivat osallisina ja apuna lapsilleen, vastaukset huokuivat iloa ja tomeruutta ja elämänvoimaa. Jakamisen ja huolehtimisen merkityksellisyyden kokemusta. Rakkautta. Erilaisten tietojen ja taitojen ja kulttuuriperimän siirtymistä arvostettiin vastauksissa myös paljon. Se voi olla niin kutsuttua hiljaista tiedon siirtoa tai ihan konkreettista esimerkiksi karjalanpiirakoiden leipomistaitoja.

6.4 Vanhuksien kokemukset sekä toiveet kirkolle

Vastaukset olivat hyvin moninaisia ja heillä oli selkeästi tarve tulla kuulluksi heidän tarpeilleen. Tämä oli mieluisa kokemus minulle. Henkilökohtaisen kohtaamisen tarve nousi vanhuksilla esiin. Pelkät muodolliset/ ohjatut/ teemoitetut tapaamiset esim. seurakuntatiloissa eivät tyydyttäneet tarvetta tulla kohdatuksi ja kuulluksi yksilötasolla. Kotikäyntien toive ja kokemus, että joku seurakunnalta soittaa ja kysyy ”mitä kuuluu” puheluita toivottiin. Tulkitsen tämän niin, että saada ”olla tärkeä” ja ”minun asiani ovat tärkeitä” kokemus puuttuu joko kokonaan tai osittain. Josta juontaa vanhuksen yksinäisyyden tunne ja ulkopuolisuuden tunne omassa elämässä sekä osittain yhteiskuntaa kohtaan sekä myös yhteiskunnan toimintaa kohtaan.

Eräs vanhus sanoi, että kirkko on kuin liikeyritys jossa raha merkitsee paljon. Luottamus kirkon eri toimialoihin on ollut vahvempi. Nykyään supistaminen ja palveluiden heikentäminen näkyy monessa. Toive seniori ryhmien jatkumisesta oli suuri. Diakonin

ilmoittaessa ilman ennakkovaroitusta lopettamis päätöksestä ja tuodessa esiin seurakunnan talousnäkemykset yms. syyt. Tuli hetki jossa ryhmässä usea pillahdi itkuun. Usea pelästyi. Ja suurin osa pettyi tämän kaltaiseen toimintaan ilmoittaa kylmästi, että ryhmä lopettaa toimintansa. Nämä vanhukset tunsivat suurin osa toisensa jo vuosikymmenten takaa. He olivat muodostuneet toisilleen todella tärkeiksi. Minä vierailevana opiskelijana joka tulini tutustumaan seniori ryhmän toimintaan, en pystynyt hyväksymään asiaa ja avasin keskustelun tuossa samaisessa hetkessä ja lupauduin vetäjäksi siirtovaiheeseen ennen varsinaisen ryhmänvetäjän löytymistä.

Palaan vielä vanhusten vastauksiin tässä viimeisessä kysymyksessä. Eräs vanhus oli tyytyväinen seurakunnan naistenpiiriin sekä Taimi piiriin. Näissä hän sai kokea vertaistukea ja jakaa iloja ja suruja. Myöskin hengen hedelmien jakaminen oli tärkeä asia ryhmässä. Radiosta kuunneltua raamattupiiriä hän piti myös hyvänä. Erilaiset konsertit nousivat myös positiivisesti esiin kyselyssäni. Tämä Kotisatama ryhmä oli tärkeä usealle vanhukselle sekä hetkissämme laulettu virret ja hengelliset laulut. Matka kirkkoon oli eräälle pitkä mistä hän koki surua. Ja esiin nousi erään vanhuksen suru siitä, että seurakunta ei humioi vanhuksia tarpeeksi. Eräällä vanhuksella oli taas kokemus seurakunnan hyvästä tarjonnasta vanhuksille suunnatuista palveluista ja kokemus oli hänelle myönteinen. Tarpeita ja tapoja on siis monia ja eri elämän kontekstissa eläviä vanhuksia monen monta. Kotiin tehtävien kotikäyntien toive oli suuri. Ja siinä näen vahvasti kohdan johon pitäisi jollakin tapaa pystyä puuttua. Jos vanhuksia toivotaan asuvan ja elävän mahdollisemman pitkään kotona. Vanhuksia kuuluisi palvella ja kohdata myös omassa kotonaan.

6.5 Kristillisyyden näkyminen ja osallisuus vanhuksen arjessa

Vanhuksille oli tärkeää saada tunne tulla kohdatuksi heidän oman elämänhistoriansa kautta ja kuunnella mitä heidän elämänsä on ollut. Ulkopuolisuuden ja vaikuttamismahdollisuuden puuttumisen tunne yhteiskuntamme asioihin huokui vahvasti. Tässä kohdassa omien lasten ja lastenlasten elämässä olo, usealla tiivis läsnäolo oli todella voimaannuttavaa sekä lohtua antavaa. Sekä myös elämässä mukana olemisen ja merkityksellisyyden tunnetta antavaa.

Oma usko ja rukouselämä oli jokaisella vahva. Ja luottamus Jumalaan oli selkeä. Pelkistetty. Sekä luottamuksessa elävä aito oma henkilökohtainen suhde Jumalaan. Kenestäkään ei noussut esille epäluottamus taikka pelko Jumalaan. Isovanhempien kokema rooli kristillisessä arvopohjassa ja asian tärkeydessä saada siirtää lapsenlapsilleen luottamusta elämässään kaikessa Jumalaan ja Jeesukseen Kristukseen sekä rukouksen merkityksen näyttäminen ja opettaminen oli kaunista lukea ja keskustella. Perheen kristillisyyttä näkyi näissä vanhuksissa.

6.6 Sosialisatio kristillisessä kasvatuksessa

Sosialisaatiokäsitteen valitsin mukaan avaamaan sitä näkökulmaa, että se tukisi sukupolviteorian näkyvyyttä kristillisen kasvatuksen näkökulmasta. Sosialisatio on siis prosessi, jossa siihen syntyvät ihmiset ja yhteiskunta kohtaa. Ja työssäni se on diakoniassa ja sen rinnalla kulkeminen perheiden sukupolviketjuissa. Tässä voi siis katsoa esimerkiksi sitä, miten lapsia tarkastellaan tulevana sukupolvena yhteiskunnassamme. Miten ja mikä on vaikuttanut heihin jotta heistä kasvaa aikuisia yhteiskuntaamme. Mitä heidän lapsuus on sisältänyt, minkälaisia mahdollisuuksia ja osallistumiskeinoja. Lapsuus on siis institutionaalinen konteksti tai keino tai rakenne jolla lapset osallistutetaan esimerkiksi talouteen, uskontoon, tai politiikkaan (Sulkunen 1998, 51 – 58.)

Kristillisessä viitekehyksessä sosialisatio rakentuu lapselle lapsen perheestä ja perheen kontekstista käsin. Vastauksissa esiin nousi kirkon järjestämät tapahtumat ja kerhot ja koulut. Joita perheet ovat arvostaneet sekä käyttäneet perheilleen. Diakoniaa ei näiden vastausten perusteella löytynyt perheille tarjottujen palveluiden ääreltä näkyvämmiin. Kirkko ja seurakunta mahdollistaa lapsiperheille kuitenkin myös perhediakonian ja sen palvelut. Ohjaajat olivat muun ammattipätevyyden omaavia ihmisiä ja toimivat oman kontekstinsa kautta suhteessa lapsiin ja heille räätälöityyn toimintaan.

6.7 Sukupolvien välinen kohtaaminen

Sukupolveudessa on hyvin määritelty se, että se on kokemuksellisen ajankohdan lisäksi historiallis- kulttuurinen konteksti. Se on juurikin se konteksti jossa tämä väestöryhmä on elämänsä elänyt. Kulttuurista ilmiötä voi ymmärtää vasta silloin, kun huomioi sosiaalisen ja historiallisen kontekstin. Tämä lisää minulla taas halua ymmärtää syvemmin. Miksi ja miten kristillisyyttä näkyy sukupolveudessa ja tämän päivän diakoniassa suhteessa perheisiin ja lapsiin. Ja miten sitä voisi kehittää näkyvämmiin. Otin mukaan myös sukupolvien välisen kohtaamisen. Työssäni tarkastelin pääpainoisesti sitä miten isovanhemmat kohtaavat lapsenlapsiaan. Isovanhemmat saavat ottaa lapsenlapsiaan mukaan eri tapahtumiin myös kirkollisiin. He osallistuvat lastenlastensa kuljetuksiin mm harrastuksissa. Kutsuvat toisiaan vuoroin luokseen syömään. Tarve saada tukea ja rakastaa ehdoitta oli usealla vastauksessaan. .Sukupolveys on siis tärkeä osa tarkasteltaessa miten kristillisen viitekehyksen kautta lapsi oppii ja juurtuu kristillisiin arvoihin.

7 POHDINTA

Suomeen rakennettu diakonia, sodan jälkeiseen Suomeen on ollut merkityksellinen asia Suomen historiassa ja Suomen kristillisyyden rakentumisessa. Sukupolvien ketjussa diakonian merkitys ja merkityksellisyys on ollut näkyvä osa perheissä. Miten se on muotoutunut ja miten se on sukupolvessa syventynyt ja löytänyt arvonsa näkyä selkeästi. On selvää, että kristillisyyden on tärkeä osa meidän Suomalaisten identiteettiämme. Ja sen näkyvyys ja voima elämässämme on vahvaa. Miten diakonia on auttanut meitä ja luonut turvaa ja selviytymistä elämämme eri vaiheissa eri konteksteissa sodan jälkeisestä ajasta tähän päivään näkyä helminauhana yhteiskunnassamme.

Luettuani vanhuksien vastauksia ja kulkiessani punaista lankaani pitkin sodan ajan Suomesta diakonissan mukana kohti tätä päivää. Monta mielenkiintoista pysähtymistä jäi tämän aiheen äärellä tekemättä. Mutta yritin tiivistää tätä työtäni järkevään mittaan.

Näen kuinka aika syvälläkin kirkkaassa vedessä solisee maamme kristilliset arvot. Niitä ei näe jos niitä ei pysähdy katsomaan ja tarkastelemaan. Kristilliset arvomme on siellä. Nämä arvot kulkee sukupolvelta toiselle. Jos perheen oma arvo on kristillisyyden. Ymmärrys mistä kristillisyyden maahamme tulee ja mikä sen tarkoitus maallemme on ollut ja on, on monelle kovin vieras.

Olemme jälleen uudessa murroksessa diakonian kentällä suhteessa sukupolven tiedon ja ymmärryksen äärellä. Haasteet diakoniassa ovat tänä päivänä erilaisia. Ja perheiden hätä on erilaista. Diakonian merkitys ja tarve on kuitenkin ilmeinen. Ihmiset hakeutuvat vilpittömän lähimmäisen rakkauden äärelle, kun hätä on suurin. Yhteen saattaminen elämässä eri lokeroituneiden ikäryhmien äärellä on selkeä haaste. Muttei mahdottomuus. Tässä on paljon mahdollisuutta ja toivoa saada lähennettyä näitä ryhmiä.

Yhteiskunnallisella tasolla tämä potentialisuus jossa sukupolvet ja eri ikäryhmät toimisivat yhdessä, on tärkeä mahdollisuus näille ryhmille. Näin heillä olisi tila tukea toistensa sosiaalista, psyykkistä, fyysistä ja emotionaalista sekä hengellistä elämää. Työssäni nousi esille jatkotutkimuksen mahdollisuus esimerkiksi lastenlasten ja isovanhempien/ vanhusten välisestä toiminnan hyödyistä ja haasteista. Vanhuksille tehty kysely on myös muokattavissa sekä toteutettavissa ja toistettavissa kehityskelpoinen työkalu seniorityön kehittämisessä. Tässä olisi mielestäni selkeä uuden toimintamallin rakentamisen mahdollisuus vanhustal palveluihin muun muassa seurakunnille.

Tämä on asia jota jäin vahvasti pohtimaan. Tämä tutkimus on kuvaus yhdestä paikasta josta haastattelun tulokset eivät ole yleistettävissä. Toisaalta tutkimustulokset teemoittain ovat sovellettavissa ja toivonkin, että tämä synnyttää ajatuksia toiminnan kehittämiseksi. Onhan osoitettu kuinka tärkeää ja arvokasta lapsi-vanhustyön yhteinen työ on. Itselleni tämä opinnäytetyöprosessi oli omia ajatuksiani vahventavaa työprosessia. Omat näkemykseni näiden kahden kohderyhmän yhteen saattamisesta vahvistui ja selkeentyi. Pidän myös kovasti osoittaa läsnäoloani halauksin ja halasin heitä joiden kanssa tämä oli luontevaa ja hyvää. Tällöin halaus tuntui todella merkitykselliseltä ja siihen hetkeen sopivalta ja sallitulta meille kummallekin. Sain vanhukselle luottamusta siitä, että kaikki on hyvin ja Taivaan Isän rakastavan sylin suojassa. Huomasin itsessäni valtavasti lämpöä ja halua tehdä työtä sekä viedä tietoa eteenpäin työni tuloksista. Sovimme myös silloin samalla yhdessä, että tehdään yhteystietolomake. Vapaaehtoisuuteen perustuva. Ja kannustin heitä arjessa soittamaan tosilleen ja kysymään ”mitä sinulle kuuluu tänään?”. Ensi alkuun he jotenkin jäykistyivät, että mitä sitä nyt lähtee toiselle soittamaan jos ei ole asiaa. Ja mitä minä nyt sitten sanon. Mutta rakensin heille siltaa tähän vain pelkistämällä, että olkaa toisillenne ja toisianne varten läsnä. Toiselta saa vain kysyä. Mitä sinulle kuuluu? Jutustella arkisia asioita ja olla läsnä. Ei ole tarkoitus alkaa elämän romaania puhelimesta kertoa. Mutta ei sekään ole kiellettyä. Ilon ja kannustuksen kautta tämä ryhmä puhkesi kukkaan. Ja meillä oli paljon iloa ja naurua ja hyviä luennoitsijoita, joita heidän toiveestaan pyysin paikalle.

Tänä päivänä kohtaamispaikka vanhuksilla ja lapsilla ovat "piipahduksia" toistensa äärelle. Ohjaajat suunnittelevat aiheen ja nämä kaksi ikäryhmää liitetään siksi aikaa yhteen, että saadaan toivottu ja suunniteltu tulos. Jonka jälkeen kumpikin palautuu omaan yksikköönsä ja jatkaa omaa strukturoitua arkeaan. Palvelutaloissa olisi suuri potentiaali rakentaa näitä kahta ryhmää toistensa äärelle ja mukaan arkeen.

Halusin antaa heille kokemuksen, että välitän ja heidän asiansa ja toiveensa ovat minulle aidosti tärkeitä. Sain olla yksi pieni pisara Jumalan meressä. Jokaisen halasin ja jokaisen kanssa itkettiin kun lähdin ryhmästä jouluna 2017. Tähän mennessä oli ryhmä saanut uuden ryhmävetäjän. Tässä opinnäytetyössäni olen saanut toteuttaa ja saavuttanut ne tavoitteet mitä työlleni asetin.

Tutkimuslupa on kysytty Tampereen Messukylän seurakunnassa työskentelevältä diakonilta, opiskelun aikaisen seurakuntaharjoitteluni ohjaajaltani Janne Kankaiselta. Tutkimuslupa on myös pyydetty johtavalta diakonilta Mirva Mäkelältä. Vanhukset senioriryhmä Kotisatamassa ovat osallistuneet kyselyyn oman halukkuutensa ja vapaaehtoisuutensa mukaisesti.

LÄHTEET

- Aho, S. & Laine, K. (1997). *Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen*. Helsinki: Otava.
- Alanen, L. (2001). *Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä*. Sosiologia ja sukupolvijärjestys. Teoksessa A. Sankari. & J. Jyrkämä.(toim.), *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. (s.102, 172 – 173). Tampere: Vastapaino.
- Bronfenbrenner, U. (2002). *Egologisten järjestelmien teoria*. Teoksessa Vasta, R.(toim.) Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. 2 painos. Suomentanut Anne Toppi. Unipress Oy. 224 – 225.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Heininen S. Heikkilä M. (1996), *Suomen kirkkohistoria*. 251.
- Helosvuori R. Koskenvesa E. Niemelä P. Veikkola J. (2002) *Diakonian käsikirja*, Jyväskylä:Gummerrus Kirjapaino Oy
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2004). *Tutki ja kirjoita*. 10.osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi
- Jallinoja, Hurme, Jokinen (2014). *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Tallinna. Raamatutrukikoja, 60 – 61.
- Kinnunen, S. (2011). *Lapsen usko*. Miten tukea lapsen hengellistä kasvua? Hämeenlinna: Kustannus Oy Uusi Tie. 12, 15,16,18,19.
- L1993/1054. Laki vaitiolovelvollisuudesta. Rippisalaisuus. Saatavilla <http://finlex.fi/fi/ajantasa/1993/1054>
- L1999/621. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Saatavilla <http://finlex.fi/fi/ajantasa/1999/621>
- L2007/417. Lastensuojelulaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Marin, M. (2001). *Tarkastelunäkökulmia ikään ja ikääntymiseen*. Teoksessa: Sankari, A. & Jyrkämä, J.(toim.). Tampere:Vastapaino. 41, 45,46.

- Marin, M. & Hakonen, S.(toim.).(2004). *Seniори- ja vanhustyö arjen kulttuurissa*.
Juva: PS- kustannus
- Mustakallio H. (2000). *Kirkon Historia*, Espoo: Weiling-Göös, 138 – 139, 155.
- Pulkkinen, L. (2002). *Mukavaan yhdessä*. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus. 165.
- Puroila, A-M. & Karila, K. (2001). *Bronfenbrennerin ekologinen teoria*. Teoksessa:
Karila, K., Kinos, J.& Virtanen, J. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia.
Juva: PS- kustannus, 206 – 207.
- Raamattu*. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Ruoppila, I., Kotilainen,R. & Vasikkaniemi, T. (1999). *Lasten ja ikäihmisten vuorovaikutuksen vaikutukset 4 – 6- vuotiaiden lasten ikäasenteisiin ja kehitykseen sekä ikäihmisten kokemaan toimintakykyyn*. Teoksessa:
Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niirainen, P. & Ojala, M. (toim.). *Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä*. Jyväskylä: Gummerrus, 344.
- Sulkunen, P. (1998). *Johdatus sosiologiaan*. Käsiteitä ja näkökulmia. Juva: WSOY.
(<http://www.tampereenseurakunnat.fi>)
- Tuomi J.,Sarajärvi A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. EU: Tammi

LIITE 1. Kyselylomake

OPINNÄYTETYÖ Maria Kivelä

Diakonia Ammattikorkeakoulu Porin Yksikkö Diakoni AMK

Ikäihmisten sekä isovanhempien välinen vuorovaikutus lapsiin ja lastenlapsiin kristillisen viitekehyksen, diakonian sekä ympäristön kautta tutkittuna.

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Oletko isovanhempi?

2. Mitä Sinulle on kristilliset arvot elämässäsi? Miten ne näkyvät elämässäsi?

3. Mitä kristilliset arvot merkitsevät isovanhemmuudessa Sinulle?

4. Miten kristilliset arvot näkyvät suhteessasi lapsenlapsiisi, jos et ole isovanhempi mitä ajattelet kristillisistä arvoista lastenkasvatuksessa?

5. Miten kristillisyyttä näkyy suhteessa omaan aikuisiin lapsiisi?

6. Miten arjessa vaalit suhdettasi lapsiisi?

7. Miten koet, että kirkko ja seurakunta vastaa hengellisiin tarpeisiin?

Etukäteen kiittäen,

Ystävällisesti,

Maria Kivelä